

דף נתונים, מאי 2015

העמדה לדין של אזרחים ישראלים החשודים בפגיעה בפלסטינים בגדה המערבית

נתוני מעקב יש דין

- רק מיעוט קטן (7.4%) מכלל התלונות שמגישים פלסטינים למשטרת ישראל מסתיים בהחלטה להעמיד לדין אזרחים ישראלים החשודים בפגיעה בהם
- גם במקרים המעטים שבהם מערכת אכיפת החוק מחליטה להגיש כתב אישום, רק שליש מההליכים המשפטיים (33.3%) מסתיימים בהרשעה מלאה או חלקית של הנאשמים
- כמעט רבע מההליכים המשפטיים (22.8%) מתבטלים או נמחקים בסופו של דבר, וכרבע נוסף (24.6%) מסתיים בהחלטה של בית המשפט להימנע מהרשעת הנאשמים, אף שנקבע כי ביצעו את העבירות המיוחסות להם

רקע

כבר עשר שנים שארגון זכויות האדם יש דין מתעד אירועי פשיעה אידיאולוגית, שבהם ביצעו אזרחים ישראלים עבירות פליליות נגד פלסטינים ורכושם ברחבי הגדה המערבית. ייחודן של עבירות אלה הוא שמאחורי ביצוען עומדת מטרה אסטרטגית ברורה - להטיל מורא על הקורבנות הפלסטינים, על מנת להרחיקם מאדמותיהם ולהשתלט עליהן לטובת הרחבת השטחים שבשליטת ההתנחלויות והמאחזים הבלתי חוקיים בגדה המערבית¹.

בנוסף לתיעוד האירועים העברייניים עצמם, יש דין מבצע מעקב קפדני ומתמשך אחר חקירות המשטרה שנפתחות בעקבות עבירות אלה, ועוקב אחר מידת הצלחתו של מחוז ש"י (שומרון ויהודה) במשטרת ישראל בחקירת אירועים מסוג זה ובהעמדה לדין של מבצעי העבירות.

המעקב המתמשך אחר הליכי החקירה ותוצאותיה מצוי בלבו של פרויקט רב-שנתי של הארגון, שמטרתו לחזק את הליכי אכיפת החוק על אזרחים ישראלים - מתנחלים ואחרים - המעורבים בפגיעה בפלסטינים וברכושם, מתוך תפיסה עקרונית הגורסת כי על ישראל מוטלת החובה החוקית והמוסרית להגן על תושבי השטחים הכבושים שתחת שליטתה.

לאורך השנים הלך ותפח מאגר תיקי החקירה שיש דין עקב אחר התנהלותם ותוצאותיהם. נכון לראשית 2015, מאגר יש דין כולל יותר מאלף תיקי חקירה שנפתחו ביחידות השונות של מחוז ש"י במשטרת ישראל מאז 2005, בעקבות תלונות שהגישו פלסטינים שהיו קורבנות לעבירות שביצעו כלפיהם אזרחים ישראלים. חקירות אלה נפתחו בעקבות אירועים של תקיפה, ירי, ידוי אבנים, חבלה, גניבה או הצתה של רכוש, השחתת עצי זית ויבולים אחרים, הרג ופגיעה בבעלי חיים, פגיעה במקומות קדושים, הסגת גבול, מניעת גישה לאדמות או עיבוד אדמות השייכות לפלסטינים - ועוד שלל אירועים שמטרתם המוצהרת היא לפגוע בגופם או ברכושם של פלסטינים תושבי הגדה המערבית.

עד כה פרסם יש דין מדי שנה נתונים בדבר **תוצאותיהן של חקירות אלה**, בכוונה לבדוק כמה מהחקירות שנפתחו אכן הובילו להגשת כתבי אישום נגד חשודים במעשי העבריינות, וכמה הסתיימו ללא תוצאות של ממש. נתונים אלה מלמדים שנה אחר שנה כי משטרת מחוז ש"י לא הפגינה כל שיפור במידת יכולתה לפענח אירועים של פשיעה אידיאולוגית המופנית נגד פלסטינים בגדה המערבית ולמצות את הדין עם מבצעי העבירות. שיעור הפענוחים נותר נמוך ביותר, ומספר כתבי האישום שהוגשו נגד אזרחים ישראלים החשודים בביצוע עבירות נגד פלסטינים מדי שנה הוא מזערי.

1 בדו"ח **מסלול הנישול** שפרסם יש דין ב-2013, שימש המאחז עדי-עד כמקרה מבחן כדי להראות את הקשר הברור שבין מקום ומועד ביצוען של עבירות פליליות לקצב התרחבותו של המאחז. ראו **מסלול הנישול: המקרה של המאחז עדי-עד** (יש דין, 2013), עמ' 100.

דף הנתונים האחרון שפרסם יש דיין² הראה כי מתוך 1,045 תיקי חקירה שנפתחו במחוז ש"י בין השנים 2005-2014,³ רק ב-72 תיקים (7.4% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים) הוגשו בסופו של דבר כתבי אישום נגד חשודים. רוב מוחלט של התיקים (91.4% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים) נסגר בתום החקירה, בלי שאיש הועמד לדין.⁴

נתונים אלה תואמים את ממצאי הארגון בשנים קודמות: בסיכום שנת 2013 היה שיעור הגשת כתבי האישום 8.5%⁵, ובשנה שלפניה היה שיעור זה 6.6%⁶. מגמה יציבה זו מלמדת עד כמה קטנים כיום הסיכויים שמבצעה של עבירה שבגינה הגיש פלסטיני תלונה במשטרת ישראל אכן ייתפסו ויועמדו לדין. כשהשיעור נמוך כל כך, אין פלא שרבים מהפלסטינים חשים שאין להם סיבה לטרוח להגיש תלונות במשטרת ישראל.

בכך לא מסתיימים החסמים והמכשולים העומדים בפני פלסטינים המבקשים לממש את זכותם לצדק ולשוויון בפני החוק. מעקב אחר תוצאות ההליכים בתיקים המועטים שבהם התקבלה החלטה על הגשת כתב אישום נגד אזרחים ישראלים החשודים בפגיעה בפלסטינים מראה כי גם בתחנה זו של מערכת אכיפת החוק המצב רחוק מלהיות משביע רצון.

בשנים האחרונות עקב יש דיין אחר ההליכים המתנהלים בבתי המשפט השונים בעקבות כתבי האישום שכן הוגשו בגין אירועי פשיעה אידיאולוגית נגד פלסטינים, במטרה ללמוד על אופן התפקוד של החוליה האחרונה בשרשרת הארוכה של אכיפת החוק בגדה המערבית. דף נתונים זה הוא ניסיון ראשון להציג תמונה מלאה של **תוצאות ההליכים המשפטיים** שהתקיימו בכלל תיקי החקירה שנמצאים במעקב יש דיין מ-2005 ועד סוף 2014.⁷

נתונים

מאז החל יש דיין לעקוב אחר תיקי חקירה שנפתחו במשטרת מחוז ש"י בעקבות תלונות שהגישו פלסטינים, הצטברו 1,067 תיקים במאגר יש דיין. מטבע הדברים, הטיפול בתלונות המוגשות למשטרה ומיצוי הליכי החקירה בהן אורך לעתים זמן לא קצר, ועל כן חלקן של התלונות עדיין מצוי בשלבים שונים של טיפול וחקירה. נכון למועד כתיבת שורות אלה, 71 מתיקי חקירה שבמעקב יש דיין נמצאים עדיין אצל גורמי אכיפת החוק השונים וטרם התקבלה בהם הכרעה בנוגע לגורל התיק.

ביתר 996 התיקים התקבלה החלטה או שהטיפול בהם הסתיים, כך שניתן להתחקות אחר התוצאות שהשיגה משטרת מחוז ש"י בחקירתם:

- **911** תיקים נסגרו בתום חקירה בלי שהועמדו חשודים לדין (91.5% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים)
- **11** תיקים אבדו במשטרת ישראל ולא נחקרו מעולם, אף על פי שבידי יש דיין מצויים אישורים המעידים על הגשת התלונה (1.1% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים)
- **74-ב** תיקים הוחלט על הגשת כתב אישום (7.4% מהתיקים שהטיפול בהם הסתיים)

לצורך פרסום דף נתונים זה, הוחסרו מסך כתבי האישום שנבחנו **6** מקרים שבהם קורבנות העבירה לא היו פלסטינים, אלא ישראלים או זרים.⁸ כמו כן, כדי לא לספור אף כתב אישום פעמיים, הוחסרו מסך כתבי האישום **2** תיקים שאוחדו על ידי משטרת ישראל לכתב אישום שהוגש בעקבות תיק אחר.⁹ לכך נוספו עוד **4** תיקי חקירה שהוחלט על סגירתם בסיום החקירה, אך יש דיין הגיש ערר על החלטה זאת ובעקבות עררים אלו הוגשו בהם כתבי אישום.¹⁰

2 **אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (יש דיין, נובמבר 2014).
 3 דף נתונים זה התייחס לתיקים שנפתחו במשטרת מחוז ש"י עד אוגוסט 2014.
 4 שאר התיקים, 11 במספר, אבדו במשטרת ישראל ולא נחקרו מעולם - אף על פי שבידי יש דיין אישורים המעידים על הגשת התלונה.
 5 ראו דף נתונים: **אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (יש דיין, יולי 2013).
 6 ראו דף נתונים: **אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית** (יש דיין, מרס 2012).
 7 חשוב לציין כי אין הכוונה כאן לסיכום של **כלל כתבי האישום שהוגשו נגד ישראלים החשודים בפגיעה בפלסטינים**, אלא בסיכום תוצאות ההליכים המשפטיים בתיקים המצויים במעקב של יש דיין. פניות חוזרות ונשנות למשטרת ישראל במטרה לברר כמה כתבי אישום מוגשים מדי שנה בעקבות עבירות של אזרחים ישראלים נגד פלסטינים או רכושם לא הניבו תוצאות משמעותיות. לפיכך, התיקים שבהם יש דיין מייצג את נפגעי העבירה הפלסטינים מהווים מדגם מייצג ורחב היקף של תופעת הפשיעה האידיאולוגית - מדגם שבמידה רבה מוטה לטובת גורמי אכיפת החוק, מאחר שבמקרי הצורך יש דיין מסייע בידי גורמי החקירה והתביעה ליצור קשר עם הקורבנות, לאסוף מסמכים וכן להביא עדים לבתי המשפט.
 8 תיקי יש דיין 1179/06, 1230/06, 1257/07, 1778/09, 1819/09 ו-2157/10.
 9 תיק יש דיין 1235/07 שבו הוגש כתב אישום משותף עם תיק 1210/06, ותיק 1394-7/08, שבו הוגש כתב אישום משותף עם תיק 1394-5/08.
 10 תיקי יש דיין 1079/05, 1582/08, 1954/09 ו-2179/10.

סיכומו של דבר, מתוך 1,067 תיקי חקירה שנפתחו במשטרת מחוז ש"י בשנים 2005-2014 בעקבות תלונות של פלסטינים ונמצאים במעקב יש דיין, 70 תיקים הובילו להגשת כתבי אישום ולפתיחה בהליכים משפטיים נגד אזרחים ישראלים שנאשמו בפגיעה בפלסטינים. תוצאותיהם של הליכים משפטיים אלה מובאות בדף נתונים זה.

הגשת כתבי אישום

סוגי עבירות

70 כתבי האישום שהוגשו נגד אזרחים ישראלים שנאשמו בפגיעה בפלסטינים הם כאמור מיעוט קטן מבין כלל התיקים הנחקרים במחוז ש"י שאחריהם עוקב יש דיין. בסך הכול הואשמו בכתבי אישום אלה כ-120 נאשמים¹¹ - ממוצע של 1.7 נאשמים בכתב אישום.

ניתוח התיקים מראה כי רוב כתבי האישום (61.4%) הוגשו בעקבות אירועים שסווגו על ידי יש דיין כעבירות אלימות¹²: בין היתר הוגשו כתבי אישום בעקבות אירועים של הכאת חקלאים או רועי צאן פלסטינים בעת ששהו באדמתם; תקיפת פלסטינים באמצעות אלות או מוטות ברזל; תקיפה קבוצתית על ידי חבורה של אזרחים ישראלים רעולי פנים; יידי אבנים; ירי בנשק חם; ואיומים באלימות. אחד מ-43 כתבי אישום אלה הוגש בעקבות אירוע חריג וקשה במיוחד שהתרחש ביולי 2007, שבו שני אזרחים ישראלים חטפו באיומי נשק נער כבן 15 מהכפר קוסרא, היכו אותו נמרצות, הרגו גדי שהיה עימו, ובסופו של דבר הותירו אותו בשדה שבין קוסרא למאחז הבלתי חוקי אש קודש כשידיו כפותות והוא ערום, פצוע ומחוסר הכרה.¹³

נתוני המעקב המצטברים של יש דיין מראים כי כמחצית מהעבירות האידיאולוגיות המבוצעות נגד פלסטינים בגדה המערבית הן עבירות מתחום הפגיעה ברכוש. עבירות אלה כוללות הצתות של מבנים וכלי רכב, גניבות בעלי חיים, נזק לחלקות חקלאיות, השחתה ופגיעה בעצי פרי, גניבת יבול ועוד. אף על פי כן, הנתונים מראים כי בתחום עבירות הרכוש כישלונה של מערכת אכיפת החוק להעמיד לדין את העבריינים הוא הבולט ביותר, וכי 20% בלבד מכתבי האישום בתיקים שבמעקב יש דיין הוגשו בעקבות אירועים של פגיעה ברכוש השייך לפלסטינים. 14 כתבי אישום אלה הוגשו בעקבות אירועים של הסגת גבול פלילית בחלקות של פלסטינים; השחתה, כריתה או חבלה בעצי זית; גניבת יבול חקלאי; הצתת מכוניות השייכות לפלסטינים; גניבת בעלי חיים השייכים לפלסטינים; גרימת נזק לחלקות; וגרימת נזק לציוד ולרכוש. אחד מכתבי אישום אלה הוגש בעקבות אירוע שהתרחש בנובמבר 2013, ובו הוצתו באישון לילה משאית ומכונית של תושב פלסטיני מהכפר פרעתא ורוססו סמלי מגן דוד על קירות סמוכים.¹⁴ בהכרעת דין חריגה למדי עמד בית המשפט על החומרה שבמעשה ההצתה שביצעו שלושת הנאשמים, תושבי המאחז הבלתי חוקי חוות גלעד, וכן על החומרה המיוחדת שבמניע האידיאולוגי שעמד מאחורי מעשיהם. בנוסף הדגיש בית המשפט את "הפגיעה העצומה של עבירות אלה ומידת השפעתה בדרדור מערכת היחסים בין ישראל לבין הפלסטינים והזנת מעגל האויב הנמשך בין הצדדים".¹⁵

אחד הביטויים המוכרים ביותר של העבריינות האידיאולוגית בגדה המערבית הוא פגיעה בעצים השייכים לפלסטינים. כמחצית מכלל עבירות הרכוש שיש דיין תיעד בעשור האחרון היו מקרים של השחתת עצי זית ועצי פרי אחרים, המהווים פגיעה קשה ברכושם של פלסטינים ופוגעים באופן ישיר בפרנסתם.

במסגרת מעקב יש דיין אחר החקירות שמנהל מחוז ש"י, דגש מיוחד ניתן למעקב אחר שלל אירועים שבהם נכרתו, נעקרו, הוצתו, נגנבו או ניזוקו עצי פרי - רובם המכריע עצי זית, אך גם עצי שקד, לימון, תאנה ואחרים. הנתונים מראים שאף שתופעה זו רווחת כל כך, רק חקירות ספורות של אירועים מסוג זה הובילו בסופו של דבר להחלטה על הגשת כתב אישום: מתוך 251 תיקי

11 בשלושה מההליכים לא נמסר ליש דיין מספר הנאשמים שנגדם הוגש כתב האישום, ולכן ייתכן שהמספר מעט גבוה יותר מ-120.
 12 בפרסומינו אנו מחלקים את התלונות בתיקים שבמעקב הארגון לארבע קטגוריות עיקריות של עבירות: אלימות, פגיעה ברכוש, השתלטות על אדמות פלסטיניות, וקטגוריה הכוללת עבירות מתחומים אחרים, כמו למשל חילול מסגדים ובתי קברות, הזרמת שפכים לאדמות חקלאיות של פלסטינים, השלכת פסולת באדמות של פלסטינים ועוד.
 13 תיק יש דיין 1299/07: בתיק זה הוגש בדצמבר 2008 כתב אישום נגד נאשם אחד (מספר ת"פ 279/08, מדינת ישראל נ' סטרוק) בגין חבלה בנסיבות מחמירות, חטיפה לשם חבלה חמורה, שלוש עבירות של תקיפה ועבירת היזק לבעל חיים. הוא הורשע בנובמבר 2011 בבית המשפט המחוזי בירושלים, ונגזרו עליו 18 חודשי מאסר בפועל וכן תשלום פיצוי בסך 50,000 שקל למתלונן. סטרוק ערער לבית המשפט העליון על הרשעתו, ובאוגוסט 2012 דחה בית המשפט העליון את ערעורו. במקביל קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה על קולת העונש, כאשר החמיר בעונשו וגזר עליו 30 חודשי מאסר בפועל. באפריל 2014 שוחרר סטרוק מהכלא, לאחר שוועדת השחרורים החליטה לנכות 9 חודשים מעונשו, למרות התנגדותה של הפרקליטות לשחרור המוקדם. האזרח הנוסף שהיה מעורב באירוע האלים מעולם לא נתפס.
 14 תיק יש דיין 2995/13: בתיק זה הוגש כתב אישום בפברואר 2014, ולאחר מכן תוקן פעמיים והוגש שוב בנובמבר 2014 (מספר ת"פ 8718-02-2014, מדינת ישראל נ' לנוסברג ואח'). כתב האישום המתוקן ייחס לשני תושבים מהמאחז הבלתי חוקי חוות גלעד קשירת קשר לביצוע פשע מתוך מניע גזעני, הצתה בצוותא חדא והשחתת פני מקרקעין מתוך מניע גזעני (בכתב האישום המקורי ייחסו לשניים גם עבירה נוספת של ניסיון הצתה בצוותא חדא, וכן ניסיון היזק בדרך בצוותא מתוך מניע גזעני). נגד נאשם שלישי, גם הוא תושב המאחז הבלתי חוקי, הוגש כתב אישום נוסף (מספר ת"פ 8751-02-2014, מדינת ישראל נ' ריכטר), שבו הוא הואשם בנוסף לעבירות אלה גם בהפרת הוראה חוקית, שכן במועד שבו התרחש אירוע ההצתה הוא אמור היה לשהות במעצר בית. שני הנאשמים הראשונים הורשעו בהסדר טיעון בדצמבר 2014, ונגזרו עליהם שנתיים וחצי מאסר בפועל וכן תשלום פיצוי בסך 15,000 שקל למתלונן. הנאשם השלישי הורשע גם הוא בהסדר טיעון בפברואר 2015, ונגזרו עליו שלוש שנות מאסר וכן תשלום פיצוי בסך 15,000 שקל למתלונן.
 15 סעיף 23 להכרעת הדין מיום 4 בפברואר 2015.

חקירה במעקב יש דיין שנפתחו בעקבות פגיעה בעצים השייכים לפלסטינים, 6 חקירות בלבד הסתיימו בהחלטה על הגשת כתב אישום נגד חשוד או חשודים במעשה (2.5% מסך תיקי החקירה שהטיפול בהם הסתיים).¹⁶ רוב כתבי האישום האלה כללו מלבד הפגיעה בעצים גם עבירות נוספות, כמו הסגת גבול, תקיפה הגורמת חבלה של ממש, ניסיון פציעה, התפרעות והפרעה לשוטר, ואילו שניים מכתבי האישום הוגשו אך ורק בעקבות הפגיעה בעצים. בתחום הפגיעה המכוונת בעצי זית, שהפכה לאחד מסמלי הכיבוש והעבריינות האידיאולוגית המתבצעת בחסותו, אוזלת היד שמגלה מערכת אכיפת החוק הישראלית בולטת במיוחד ונראה כי הרשויות הישראליות מתייחסות לתופעה זו כלאחר יד ואינן ממהרות למצות את הדין עם העבריינים. נתוני המעקב השוטף של יש דיין מהשנים האחרונות מראים באופן עקבי כי בתחום חקירתם של אירועי פגיעה בעצים השייכים לפלסטינים, שיעור הכישלון של משטרת מחוז ש"י למצות את הדין עם העבריינים גבוה במיוחד.¹⁷

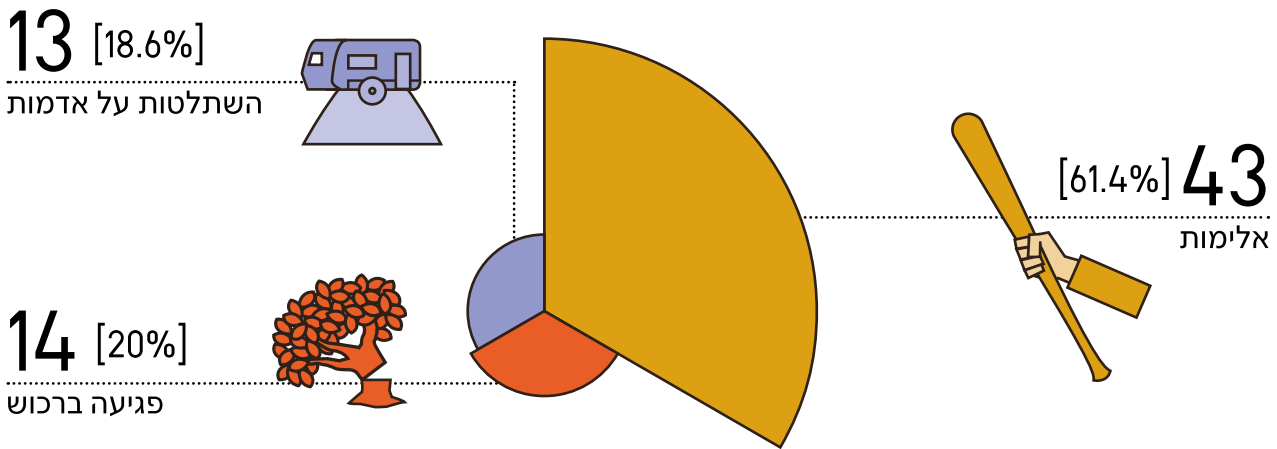
ארבעה מההליכים המשפטיים שנפתחו בעקבות ההחלטות להגיש כתבי אישום בתיקים אלה עדיין מתנהלים בעת כתיבת שורות אלה, תיק אחד הסתיים בזיכוי הנאשם, ותיק נוסף הסתיים בקביעה כי הנאשם אכן ביצע את המעשים שיוחסו לו בכתב האישום, אך הוא לא הורשע בדין וכך נחסכו ממנו ההשלכות של הרשעה פלילית.

יתר כתבי האישום בתיקים שבמעקב יש דיין (18.6%) הוגשו בעקבות אירועים שסווגו על ידי הארגון כאירועים של השתלטות על אדמות, כלומר ניסיונות של ישראלים להשתלט על אדמות פלסטיניות באמצעות גידור, עיבוד, הצבת מבנים, קרוואנים או חממות, מניעת גישה מפלסטינים לאדמותיהם, הסגת גבול ועוד. 11 מתוך 13 כתבי אישום אלה הוגשו בעקבות שני אירועים מרכזיים שבהם ניסו ישראלים להשתלט על קרקעות פלסטיניות פרטיות במטרה להקים בהן מאחזים בלתי חוקיים בסוף 2007: מאחז גבעת האור, שהוקם על קרקע פרטית של פלסטינים מהכפר ביתין, והמאחז שבות עמי, שהוקם על קרקע פרטית של פלסטינית תושבת הכפר קדום. בשני המקרים הובילו ניסיונות חוזרים לפינוי המאחזים הבלתי חוקיים לעימותים אלימים בין הפולשים לאדמות לבין כוחות הביטחון שבאו לפנותם, ועל כן כתבי אישום אלה כוללים, בנוסף לאישום בדבר הסגת גבול, גם סעיפי אישום מתחום הפגיעה בסדרי השלטון, כמו תקיפת שוטר, הפרעה לשוטר או השתתפות בהתקלות אסורה. לפחות בכתב אישום אחד מבין 11 כתבי אישום אלה שונו סעיפי האישום במהלך ההליך המשפטי, כך שהאישום היחיד שנותר בו היה הפרעה לשוטר, ולא נותר כל זכר לעבירה המקורית כלפי הפלסטינים בעלי הקרקע.¹⁸

יתר כתבי האישום במקרים של השתלטות על אדמות הוגשו נגד נאשם שהטמין כבל חשמל באדמה פרטית של פלסטיני תושב הכפר ת'ולת' כדי להעביר חשמל מההתנחלות גינות שומרון למאחז הבלתי חוקי אלמתן.¹⁹ ונגד נאשם שפרץ דרך לנסיעת כלי רכב בקרקע פרטית של פלסטיני תושב בית לחם.²⁰ מלבד אלה, בתיקי חקירה הנמצאים במעקב יש דיין שנפתחו בעקבות תלונות של פלסטינים על כך שאזרחים ישראלים השתלטו על אדמתם לא הוגשו כתבי אישום. נדמה כי בתחום זה היה מקום לצפות להצלחה מוגברת של רשויות אכיפת החוק הישראליות להעמיד לדין עבריינים, כיוון שמטבע הדברים בסוג זה של עבירות קל יותר לאתר חשודים ולאסוף נגדם ראיות.

16 תיקי יש דיין 1243/07, 1280/07, 2559/12, 2680/12, 3033/14 ו-3087/14.
 17 ראו דפי הנתונים של יש דיין: [אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית](#) (יש דיין, נובמבר 2014); [חקירות משטרה בעקבות פגיעה בעצים של פלסטינים בגדה המערבית](#) (יש דיין, אוקטובר 2013).
 18 תיק יש דיין 1319-2/07: בתיק זה הוגש כתב אישום כנגד שישה נאשמים ששהו במאחז הבלתי חוקי שבות עמי בעת פינויו. במקור כלל כתב האישום סעיפים של הסגת גבול פלילית, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו והימנעות מלעזור לשוטר במילוי תפקידו, אך בסופו של דבר הוגש כתב אישום מתוקן שכלל עבירה של הפרעה לשוטר בלבד. התוצאה בהליך זה היתה מחיקה של כתב האישום לגבי אחד הנאשמים, התליית ההליכים לגבי שניים אחרים, וקביעת אשמה ללא הרשעה לגבי שלושת הנאשמים האחרים.
 19 תיקי יש דיין 1210/06 ו-1235/07: בתיקים אלה הוגש במרס 2007 כתב אישום משותף נגד נאשם אחד (מספר ת"פ 1436/07), תושב ההתנחלות גינות שומרון שהואשם בהזנחת שמירה על חומרים מסוכנים, ובעבירה של התקנת מתקן חשמלי ללא אישור (לפי חוק החשמל). בסופו של דבר בוטל כתב האישום בהתייעצות עם פרקליטות המדינה, והתיק נגד הנאשם נסגר.
 20 תיק יש דיין 1710-2/09: בתיק זה הוגש במאי 2010 כתב אישום נגד נאשם אחד (מספר ת"פ 48263-05-10), שהואשם בהסגת גבול, לאחר שפרץ דרך בקרקע פרטית פלסטינית הממוקמת ממזרח להתנחלות אפרת. הליך זה הסתיים בקביעת אשמתו של הנאשם מבלי להרשיעו, ונגזרו עליו 60 שעות לתועלת הציבור.

כתבי אישום שהוגשו בתיקי יש דין, בחלוקה לקבוצות עבירה

תוצאות ההליכים

מתוך 70 התיקים במעקב יש דין שבהם הוגשו כתבי אישום נגד אזרחים ישראלים, ב-13 עדיין נמשכים ההליכים המשפטיים. ביתר 57 התיקים הסתיימו זה מכבר ההליכים המשפטיים, כך שניתן להתחקות אחר תוצאותיהם.

מטבע הדברים, קשה לסווג את תוצאות ההליכים המשפטיים האלה באמצעות חלוקה פשוטה, מכיוון שחלק מכתבי האישום הוגשו נגד יותר מנאשם אחד וחלק מההליכים הסתיימו בתוצאות שונות לגבי נאשמים שונים. כמו כן, גם כאשר הוגש כתב אישום נגד נאשם אחד, יש מקרים שההליך בהם הסתיים בהרשעה בחלק מסעיפי האישום, ובזיכוי מסעיפים אחרים. לפיכך, בדף נתונים זה אימצנו את החלוקה שבה השתמשה מחלקת המחקר של הרשות השופטת, כפי שהיא באה לידי ביטוי במחקר ממאי 2012 אשר עסק בשיעורי הזיכוי וההרשעה בעבירות פליליות בישראל.²¹

הקטגוריות העיקריות לתיאור תוצאות ההליכים המשפטיים הן **הרשעה מלאה**, כלומר הרשעת כל הנאשמים בכל סעיפי האישום המקוריים; **הרשעה חלקית**, כלומר הרשעה של חלק מהנאשמים, הרשעה בחלק מסעיפי האישום, או הרשעה בעבירות מופחתות מאלה שהופיעו בכתב האישום המקורי; **אשמה ללא הרשעה**, כלומר קביעה של בית המשפט כי הנאשם אכן עבר את העבירה או העבירות המיוחסות לו, אך הימנעות מהרשעתו בדין; **זיכוי**; וכן **ביטול או מחיקה של כתב האישום**.

להלן פירוט הנסיבות שבהם הסתיימו כלל תיקי החקירה במעקב יש דין, שבהם התקבלה החלטה על הגשת כתב אישום נגד חשודים:

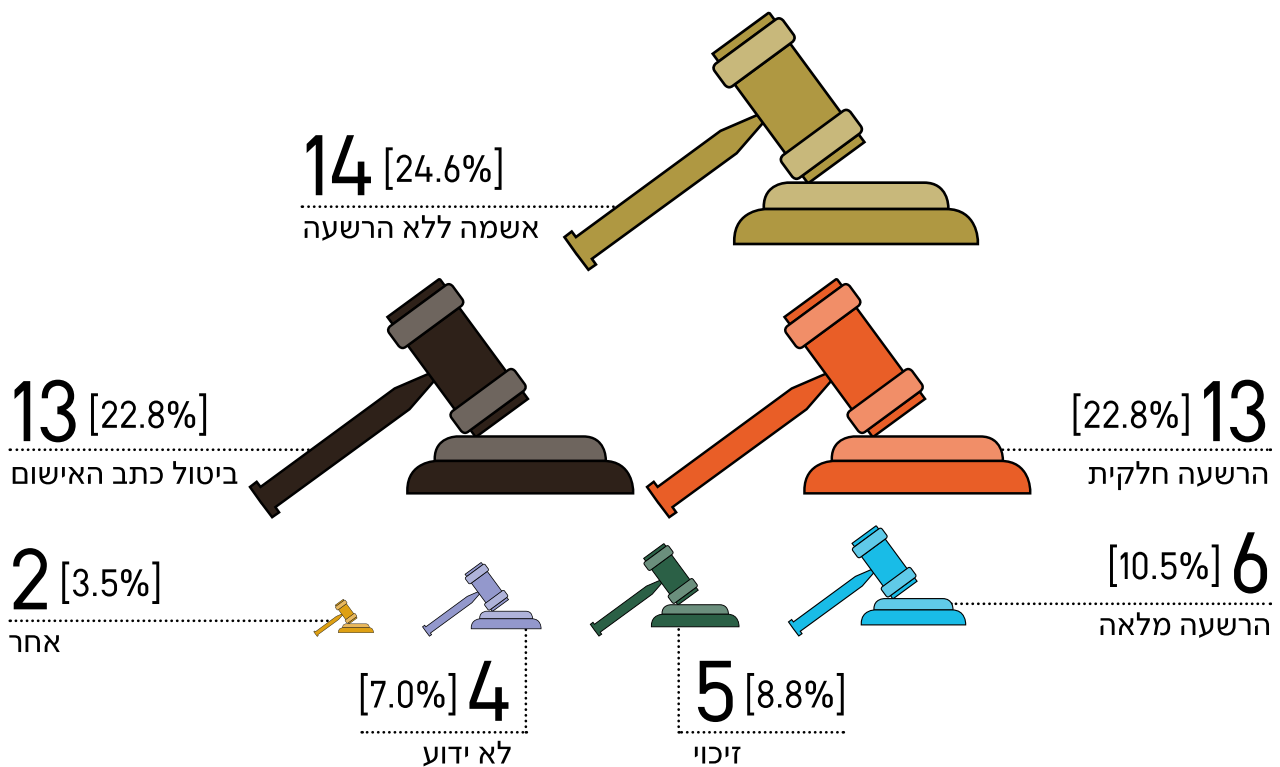
- **6 הליכים הסתיימו בהרשעה מלאה** של כל הנאשמים²² (10.5% מסך תיקי החקירה שהוגשו בהם כתבי האישום);
- **13 הליכים הסתיימו בהרשעה חלקית**: תיק אחד בהרשעת הנאשמים בחלק מסעיפי האישום, 4 תיקים בהרשעת חלק מהנאשמים בלבד, ו-8 תיקי חקירה הסתיימו בהרשעת הנאשמים בסעיפי אישום מופחתים מאלה שבהם הואשמו בכתב האישום המקורי. לרוב, הפחתת החומרה בסעיפי האישום היתה חלק מהסדר טיעון שחתמה התביעה עם הנאשמים (22.8% מסך תיקי החקירה שהוגשו בהם כתבי אישום);
- **14 הליכים הסתיימו בקביעת אשמה ללא הרשעה** (24.6% מסך תיקי החקירה שהוגשו בהם כתבי אישום);
- **13 הליכים הסתיימו בביטול או במחיקה של כתב האישום**, לאחר שכבר הוגש לבית המשפט כתב אישום נגד נאשם או נאשמים (22.8% מסך תיקי החקירה שהוגשו בהם כתבי אישום);

21 אורן גזל-אייל, ענבל גלון וקרן וינשל-מרגל, **שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים** (מחלקת המחקר של הרשות השופטת והמחלקה לחקר פשיעה, משפט וחרבה באוניברסיטת חיפה, 2012). כפי שמציינים מחברי הדו"ח, מטרתו היא לאסוף מידע על הכרעות וגזרי דין בתיקים פליליים שנידונו בערכאה ראשונה בבתי משפט השלום ובבתי המשפט המחוזיים. המחקר של הרשות השופטת בוחן את כתבי האישום שנבדקו על פי כלל סעיפי האישום שנכללו בו, ואינו מתבסס על חלוקה דיכוטומית ל"הרשעה" ו"זיכוי", כדי להביא בחשבון גם אופני סיום אחרים של ההליך הפלילי, כגון מחיקת כתב אישום, ביטול סעיפי אישום, קביעה כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין ועוד. לאור זאת, נראה שהחלוקה שבה השתמשו מחברי הדו"ח, וכן השוואה של נתונים אלה לנתונים המובאים בדף נתונים זה, רלבנטיות ביותר לענייננו. להרחבה על מטרות המחקר של הרשות השופטת ועל אופן ביצועו ראו עמ' 5-6 במחקר.

22 מהם תיק אחד (תיק יש דין 1319-1/07) שהסתיים בהרשעה מלאה רק לאחר שהתקבל ערעור המדינה על זיכוי הנאשם מחלק מסעיפי האישום.

- **5 הליכים הסתיימו בזיכוי של הנאשם או הנאשמים** (8.8% מסך תיקי החקירה שהוגשו בהם כתבי אישום);
- **4 הליכים הסתיימו בתוצאה שאינה ידועה ליש דין** (7% מסך תיקי החקירה שהוגשו בהם כתבי אישום);
- **2 הליכים הסתיימו בתוצאות אחרות:** הליך אחד הותלה והליך נוסף שבו הוגש כתב אישום נגד שלושה נאשמים הסתיים בהתליית ההליכים נגד נאשם אחד, ביטול כתב האישום נגד נאשם שני, וקביעת אשמה ללא הרשעה נגד נאשם שלישי.

תוצאות ההליכים בתיקי יש דין שהוגשו בהם כתבי אישום

משמעות הנתונים היא כי מסך תיקי החקירה במעקב יש דין שבהם הוחלט על הגשת כתב אישום, **רק שליש מההליכים הסתיימו בהרשעה מלאה או חלקית של הנאשמים**. יתר התיקים הסתיימו בזיכוי הנאשמים, בביטול כתב האישום נגדם, בהתליית ההליכים או בקביעת אשמה ללא הרשעה. בחינת כלל התיקים שבהם הסתיימו ההליכים המשפטיים ללא הרשעה מראה כי רובם המוחלט הסתיימו באחת משתי אפשרויות: ביטול של כתב האישום לאחר שכבר הוגש לבית המשפט והתקיימו בו דיונים, או קביעה של בית המשפט כי הנאשם אכן ביצע את העבירה המיוחסת לו, אך הימנעות מהרשעתו.

ביטול כתבי אישום

פילוח הנסיבות שהביאו לביטולם של 13 כתבי אישום במעקב יש דין מראה כי רוב הביטולים היו תוצאה של כישלון גורמי החקירה והתביעה להוכיח את הטענות נגד נאשמים, וכן בנסיבות של עיכוב הליכים, אי-התייצבות הנאשמים והתליית ההליכים שהביאו בסופו של דבר להפסקת ההליכים הפליליים. לפחות ב-6 מההליכים המשפטיים שבוטלו בסופו של דבר, הנאשמים לא התייצבו בחלק מהדיונים שנקבעו להם בבית המשפט או באף אחד מהם, וברוב המקרים הליכים אלה כללו הטלת קנס על הנאשמים, הוצאת צווי הבאה או צווי מעצר, ולעתים גם התליה של ההליך עד לאיתור הנאשמים. לפחות במקרה אחד התליית ההליכים נגד חלק מהנאשמים נמשכת עד עצם היום הזה,²³ ובמקרה אחר העיכוב הרב שנגרם וההתליה הממושכת של התיק הביאה למה שהוגדר על ידי התביעה המשטרית כ"כרסום בחומר הראיות", ולאור זאת כתב האישום נמשך על ידי התביעה וההליך הופסק.²⁴

23 תיק יש דין 1319-2/07.

24 תיק יש דין 1079/05.

ככלל, התופעה של אי-התייצבות הנאשמים לדיונים משפטיים בהליכים שבמעקב יש דין רווחת למדי. בסך הכול, מתוך 70 התיקים במעקב יש דין שבהם הוחלט על הגשת כתב אישום, לפחות ב-18 הליכים תיעדו חברי הארגון אי-התייצבות של הנאשמים לדיונים שנקבעו להם - ברוב המקרים היעדרות שיטתית. לפחות ב-12 מהליכים אלה הובילה אי-התייצבות הנאשמים להטלת קנסות, להוצאת צווי הבאה ומעצר או להתליית ההליכים המשפטיים.

בנוסף, בתיק אחד משכה התביעה את כתב האישום מכיוון שרצתה להימנע מחשיפת ראייה מרכזית שתוביל לחשיפת פרטים חסויים, וכתב אישום אחד שהוגש בעקבות הנחת תשתית חשמל במאחז בלתי חוקי בוטל, וזאת "בהתייעצות עם פרקליטות המדינה", כפי שנמסר ליש דין במענה לשאלת הארגון בנושא.²⁵ הליך אחד בוטל בשל אי-כשירות הנאשם לעמוד לדין, בעקבות קבלת חוות דעת פסיכיאטרית בעניינו. ב-5 מהתיקים לא ידועה ליש דין סיבת הביטול של כתב האישום, וגם ניסיונות לברר מה היו הערות בית המשפט שהביאו לביטול כתב האישום לא זכו למענה.

קביעת אשמה ללא הרשעה

מהנתונים עולה כי 14 מהתיקים במעקב יש דין שבהם הוחלט על הגשת כתב אישום הסתיימו בקביעה של בית המשפט כי הנאשם אכן עבר את העבירה או העבירות המיוחסות לו, יחד עם הימנעות מהרשעתו בדין; מתוכם, ב-3 תיקים בלבד הנאשמים שהועמדו לדין היו קטינים. לרוב, לקביעה זו התלוותה הטלת שעות לתועלת הציבור (של"צ) על הנאשם, לפי שיקול דעתו של בית המשפט.²⁶

החלטת בית המשפט להימנע מהרשעתו של אדם נועדה לחסוך ממנו את ההשלכות הנלוות להרשעה פלילית, ומטבע הדברים היא מיועדת לנסיבות מיוחדות או למקרים שבהם לנאשם אין עבר פלילי ונראה שהעבירה שבגינה הועמד לדין היתה בגדר מעידה חד-פעמית. זוהי פרקטיקה ייחודית למדי, שהיקפה מצומצם: מנתוני המחקר של הרשות השופטת עולה כי שיעור הנאשמים בבתי משפט השלום שלא הורשעו אף שביית המשפט קבע את אשמתם הוא 5.3% בלבד, ובבתי המשפט המחוזיים השיעור נמוך עוד יותר - 1.2% בלבד.²⁷

לאור זאת, חריגה ומעוררת תהייה העובדה שכמעט ברבע מהתיקים במעקב יש דין (24.6%) שבהם הועמדו לדין אזרחים ישראלים שפגעו בפלסטינים, בית המשפט העדיף להימנע מהרשעת הנאשמים. תהייה זאת אף מתגברת לנוכח העובדה שהאירועים שבגינם הועמדו לדין הנאשמים בתיקים שנבחנו אינם אירועי עבריינות "רגילים", כי אם מעשי עבריינות אידיאולוגיים שבוצעו כלפי פלסטינים כדי להשיג מטרה פוליטית ורעיונית. לפיכך יש לעבירות אלה משמעות מיוחדת, ואפשר היה לקוות שמערכת המשפט הישראלית תדע לעמוד על חומרתן. העובדה שבתי המשפט מעדיפים להימנע מהרשעת ישראלים שפגעו בפלסטינים בגדה המערבית במכוון חותרת תחת האפשרות להרתיע אזרחים ישראלים מביצוע מעשים כאלה, ושולחת מסר ברור כי מערכת אכיפת החוק אינה מתייחסת אליהם בחומרה מיוחדת.

סיכום

בדף נתונים זה סיכמנו זה ראשונה את תוצאותיהם של תיקי החקירה שנפתחו במסגרת מחוז ש"י שבהם הוחלט על הגשת כתב אישום נגד ישראלים הנאשמים בביצוע עבירות כלפי פלסטינים ורכושם. בתוך ההקשר הרחב יותר של עבודת התיעוד והמעקב שיש דין מבצע זה עשור אחר חקירתן של עבירות אידיאולוגיות כלפי פלסטינים, הנתונים שנאספו כאן מצטרפים לכדי תמונה שלמה יותר של מצב אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית.

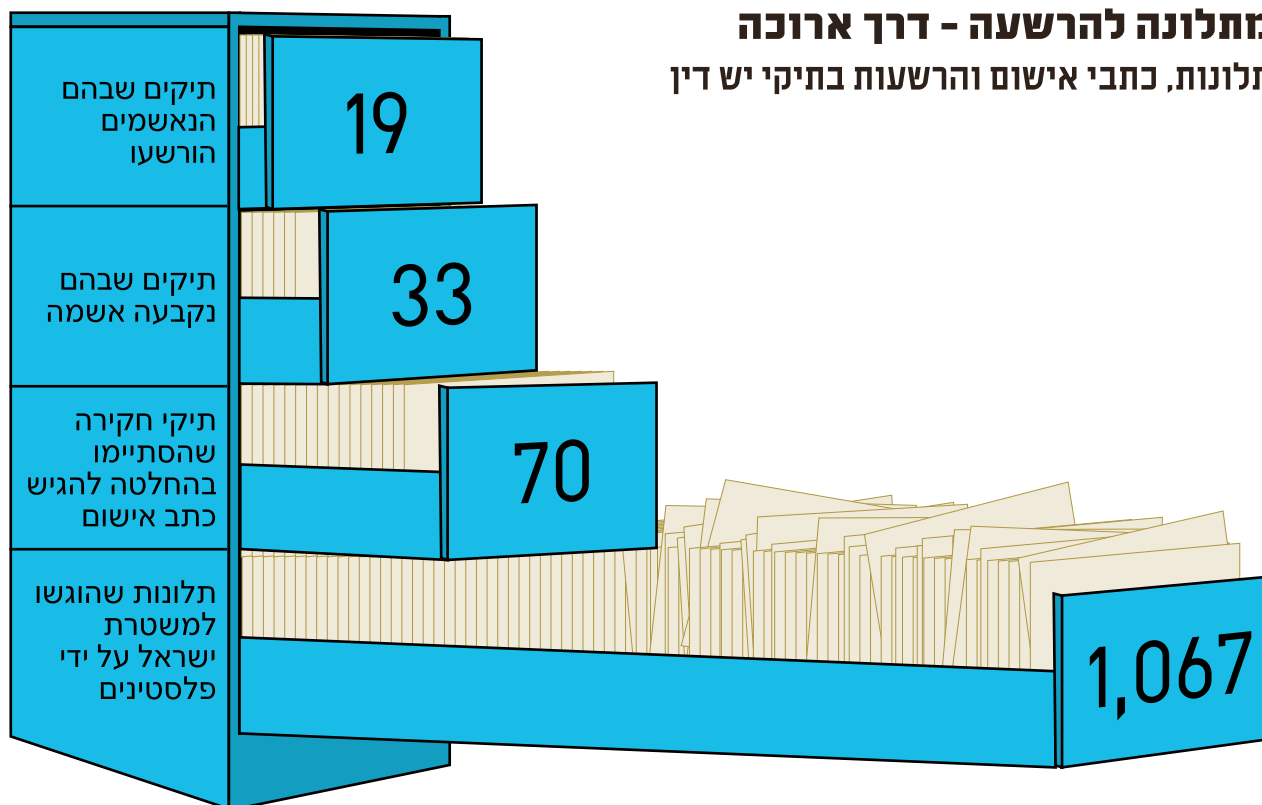
התמונה המצטיירת היא כי מבין כלל התלונות המוגשות למשטרת מחוז ש"י בידי פלסטינים שהיו קורבנות של מעשי עבריינות מצד אזרחים ישראלים, מיעוט קטן של חקירות מסתיים בהחלטה להגיש כתב אישום נגד חשודים (7.4% מתיקי החקירה שהטיפול בהם הסתיים). גם באותם מקרים נדירים שבהם הוגשו כתבי אישום, רק לגבי כמחצית מהנאשמים נקבעה אשמתם (10.5% מהתיקים שהסתיימו בהרשעה מלאה, 22.8% מההליכים שהסתיימו בהרשעה חלקית, ועוד 24.6% מההליכים שהסתיימו באשמה ללא הרשעה - בסך הכול 57.9% מההליכים). לבסוף, גם מתוך אותם הליכים שבהם נקבעה אחריותם של הנאשמים למעשי העבריינות, יותר מ-40% מהם כלל לא מורשעים, ובית המשפט מסתפק בקביעת אשמתם בלבד.

משמעות הנתונים היא כי הסיכוי שתלונה שהגיש פלסטיני למשטרת ישראל תוביל לחקירה אפקטיבית, לאיתור חשוד במעשה, להעמדתו של החשוד לדין ובסופו של דבר להרשעתו - היא 1.9% בלבד.

25 תשובתה של ראש יחידת התביעות שומרון במשטרת ישראל באותה עת, עו"ד שיר לאופר, לפניית יש דין, 27.10.2008.
 26 סעיף 71א. [ב] לחוק העונשין קובע כי "מצא בית המשפט שנאשם ביצע עבירה, רשאי הוא לתת צו שירות גם ללא הרשעה".
 27 אורן גל-אייל, ענבל גלון וקרן וינשל-מרגל, **שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים** (מחלקת המחקר של הרשות השופטת והמחלקה לחקר פשיעה, משפט וחברה באוניברסיטת חיפה, 2012), עמ' 11, 16.

תמונת מצב עגומה זו של אכיפת החוק אינה מתיישבת עם החובה של ישראל להגן על הפלסטינים החיים בגדה המערבית, הנחשבים לפי הדין הבינלאומי תושבים מוגנים תחת כיבוש ישראלי. יתר על כן, נתונים אלה מעמידים בסימן שאלה את ההצהרות החוזרות ונשנות של הרשויות הישראליות על כך שמדינת ישראל נחושה להיאבק בתופעת הפשיעה הלאומנית בגדה המערבית העושה שימוש אידיאולוגי במעשים עברייניים ולחסלה. אוזלת היד של רשויות אכיפת החוק הישראליות בתחום זה, היעדר הענישה נגד עבריינים ואי-קיומה של הרתעה בתחום זה מעמידים בספק רב את יכולתה של מדינת ישראל לקיים מערכת אכיפת חוק אפקטיבית בשטחים הכבושים שבשליטתה.

מתלונה להרשעה - דרך ארוכה תלונות, כתבי אישום והרשעות בתיקי יש דין

יש דין ארגון מתנדבים לזכויות אדם